

تحلیل و اولویت‌بندی واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی بر اساس میزان دستیابی به توسعه پایدار روستایی استان اصفهان

احمد تقدیسی^{*۱} و سید علی نکویی نائینی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۶ مرداد ۱۳۹۵

تاریخ دریافت: ۸ آذر ۱۳۹۴

چکیده

پدیده نابرابری موجود بین خانوارهای شهری و روستایی و اساساً فقر روستایی یکی از مسائلی است که باعث توجه خاص به توسعه پایدار روستایی در سطح جهان شده است. هدف کلی این تحقیق رتبه‌بندی واحدهای اعتبار خرد روستایی بر اساس میزان دستیابی به توسعه پایدار روستایی بود که بر اساس تحلیل عاملی تأییدی انجام شد. جامعه آماری تحقیق، شامل کلیه واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی استان اصفهان در یک دوره سه‌ساله منتهی به سال ۱۳۹۲ است. داده‌های مورد نیاز، از مسئولین واحدهای اعتباری و سپرده‌گذاران آن‌ها جمع‌آوری شد. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۱۹۵ نفر تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. یافته‌ها نشان داد واحد اعتباری شرکت تعاونی روستایی دهق، خضرا کشت سین و آزادی به ترتیب رتبه اول تا سوم، در دستیابی به توسعه پایدار به دست آورده‌اند. با توجه به نتایج بدست آمده بعد زیست محیطی توسعه پایدار نسبت به ابعاد اقتصادی و اجتماعی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. همچنین مسئولین واحدها می‌توانند نقش قابل توجهی در دستیابی به این موضوع و ایجاد انگیزه در سپرده‌گذاران واحدهای اعتباری ایفا نمایند، لذا پیشنهاد می‌شود انتخاب مسئولین واحدها بر اساس معیارهایی چون سطح تحصیلات، سابقه کار در مدیریت تعاونی باشد و پرداخت تسهیلات صرفاً در راستای دستیابی به اهداف توسعه پایدار روستایی صورت گیرد.

واژه‌های کلیدی: اعتبارت خرد، تعاونی روستایی، توسعه پایدار روستایی

۱- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان و مدرس دانشگاه جامع علمی کاربردی

*- نویسنده مسئول: Tagdisi@geo.ui.ac.ir

مقدمه

با انجام اصلاحات ارضی در دهه ۱۳۴۰ یعنی دهه توسعه، برای به جریان انداختن تولید و برقراری بخشی از مدیریت سابق، تعاونی‌های روستایی به منظور پرکردن خلأ ناشی از حذف مالک از روستاها دایر گردید. تعاونی‌های روستایی از آغاز، جمع‌آوری پس‌اندازهای کوچک روستائیان را به نمایندگی از بانک کشاورزی هدف اصلی خود قرار دادند و مقرر گردید با تجهیز منابع آنان نه تنها نسبت به تأمین نیازهای مالی و اعتبارات کشاورزان اقدام گردد؛ بلکه امکان بازاریابی و تبدیل محصولات کشاورزی آنان را نیز فراهم آورد. علاوه بر موارد فوق اهداف دیگری نیز برای این نهاد ظاهراً مردمی در نظر گرفته شده است که این بخش روی اعتبارات روستایی متمرکز می‌شود. وام‌های ضروری یا خرد پرداختی به اعضای تعاونی‌های روستایی از طریق تبصره‌های تکلیفی و یا سایر منابع بانکی می‌باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد نسبت متوسط هزینه وام پرداختی توسط این تعاونی‌ها نسبت به هزینه خانوار روستایی ۲ تا ۳/۵ درصد بوده است. تأمین بقیه هزینه‌های تولید زراعی و سایر فعالیت‌های کشاورزی یکی از عمده‌ترین مشکلات روستائیان عضو تعاونی‌ها می‌باشد که معمولاً از طریق میدان‌داران، سلف‌خران، وام‌دهندگان خصوصی و منابعی تأمین می‌شود که به دلیل غیرمنصفانه بودن نرخ سود یا بهره این نوع تسهیلات به بی‌عدالتی و فقر جامعه روستایی منجر می‌گردد (طالب، ۱۳۹۳).

مشکلات اساسی بازارهای مالی روستایی، تراکم پایین جمعیت، کوچک بودن مقادیر وام‌ها میزان اندک پس‌اندازها که باعث افزایش هزینه معاملات مالی می‌شود، عدم امکان وثیقه‌گذاری، ارتباط ضعیف و ناقص با سایر بازارها موجب ایجاد بازارهای منفصل و کم‌تحرک مالی روستایی می‌گردد، فصلی بودن چرخه تجاری کشاورزی و احتمال زیاد تغییرات همزمان شوک‌های درآمدی و قیمتی محصولات، ریسک معاملات مالی روستایی را می‌افزاید. بانک‌های تجاری بدلیل عدم کفایت وثیقه، ریسک بالا و سودآوری پایین بازارهای مالی روستایی را کمتر مورد توجه قرار داده و از ارائه خدمات در این مناطق خودداری می‌کنند. معمولاً بخش غیررسمی با اختصاص مقدار محدودی سرمایه به ارائه خدمات مالی با دامنه بسیار محدود در این بازارها فعال می‌باشند. یکی از راهکارهای مطرح شده در دو دهه اخیر به منظور تسریع فرایند سرمایه‌گذاری و تقویت بنیادهای مالی و پس‌انداز در مناطق روستایی و نهایتاً توانمندسازی جوامع روستایی و فقرزدایی از طریق ارتقاء بهره‌وری، تأکید بر اعتبارات خرد^۱ و یا تأمین منابع مالی کوچک^۲ بوده است که بطور فزاینده‌ای در کشورهای در حال توسعه مورد استقبال واقع شده است. مفهوم اعتبارات خرد را در عبارت کوچک، کوتاه و بدون وثیقه می‌دانند؛ به عبارت دیگر از این منظر، اعتبارات خرد عموماً اعتبارات کوچک و وام‌هایی است که از نظر مبلغ کوچک بوده و بدون دریافت وثیقه از طرف یک موسسه مالی به اقشار کم درآمد پرداخت می‌گردد (عمادی، ۱۳۹۰). برای رفع این مشکل در دو دهه اخیر، مؤسسات اعتبارات خرد در بیشتر کشورهای جهان و به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه با هدف تأمین مالی قشر کم‌درآمد در جهت اشتغال‌زایی آن‌ها پدید آمدند. به‌عنوان مثال اعتبارات خرد با هدف فراهم ساختن وام‌های کوچک برای افراد فقیر موجبات اشتغال و در نتیجه درآمدزایی را برای آنان بوجود می‌آورد (نجفی، ۱۳۸۲). این نوع اعتبارات خرد به‌عنوان راهبردی در توسعه به شمار می‌روند که هدف

1- Micro Credits

2- Micro Finance

آن دسترسی افراد کم درآمد به منابع اعتباری است تا به موجب آن توانایی بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی آنان را افزایش دهد. چنین وام‌هایی راهبرد مناسبی برای اعطای خدمات مالی پایدار به روستاییان و بهبود شرایط آن‌ها در جامعه است (ساتیاباما^۱، ۲۰۱۰)؛ به عبارت دیگر اعتبارات خرد با اعطای وام به روستائیان که دسترسی کمتری به منابع اعتباری دارند موجب افزایش مشارکت آنان در جامعه می‌گردد. این امر در نهایت توانمندی اقتصادی آنان را بدنبال خواهد داشت (خاندر^۲، ۲۰۱۰). در ساده‌ترین دیدگاه توانمندسازی به مثابه فرایندی تصور شده که در طی این فرایند، افراد، گروه‌ها و جوامع از وضعیت زندگی خویش آگاهی یافته و برای تغییر این شرایط به شرایط مطلوب برنامه‌ریزی مناسب، آگاهانه و سازمان یافته انجام می‌دهند (مافی، ۱۳۹۱).

از پژوهش‌های مختلفی که در داخل و خارج کشور در این خصوص صورت گرفته می‌توان به مطالعه‌ی زرافشانی و همکاران (۱۳۹۱) در رتبه‌بندی صندوق‌های اعتبارات خرد بر اساس توانمندسازی زنان روستایی استان کرمانشاه، توانمندسازی را از ابعاد اقتصادی، اجتماعی و بعد خانوادگی که هر کدام دارای مؤلفه‌هایی بودند، بررسی کردند و با توجه به نتایج به دست آمده مشخص گردید. از آنجایی که مسئولین صندوق‌ها می‌توانند نقش قابل توجهی را در موفقیت صندوق‌ها ایفا نمایند، انتخاب مسئولین صندوق بر اساس رأی اعضاء و تعیین معیارهایی همچون تحصیلات، سن و غیره باشد. افتخاری و همکاران (۱۳۹۲) در بررسی نقش اعتبارات خرد بانکی در توسعه کشاورزی (مطالعه موردی تعاونی‌های خودجوش روستایی شهرستان خدابنده) بیان داشتند، گروهی اعتبارات خرد، با توجه به شکل غالب فعالیت‌های اقتصادی مناطق روستایی، با بهره‌برداری از منابع آب و خاک مناسب مرتبط است. افزون بر این تأمین منابع و ساماندهی آن نیز می‌تواند سیاست مناسبی برای ایجاد اشتغال و درآمد در مناطق روستایی باشد. همچنین گروه‌های خودجوش محلی با بهره‌برداری بهینه از استعدادهای داخلی گروه می‌توانند زمینه را برای استفاده از فرصت‌های خارج از گروه در مناطق روستایی و شهری فراهم سازند. از این رهگذر است که ضمن ارائه پاسخ مناسب به چالش‌های اصلی در توسعه روستایی و به تبع آن در توسعه کشاورزی (ایجاد درآمد و اشتغال) زمینه برای تبادل آراء و افکار در جهت ایجاد تحول در شیوه‌های مدیریت منابع و تولید فراهم شود. انصاری (۱۳۸۱) در مطالعه موردی شرکت تعاونی روستایی شباهنگ شهریار تأکید بر نقش صندوق اعتباری شرکت در مشارکت، توسعه روستایی و توسعه تجارت دارد. وی در ادامه بیان می‌کند که بهبود منابع مالی روستایی در رویکرد جدید اساس بالا بردن توان رقابتی در حوزه بازاریابی محصولات کشاورزی و ایجاد بازار رقابتی خواهد شد. دیگر کشاورزان مجبور به پیش فروش محصولات خود به سلف‌خران نخواهند بود. مضافاً به اینکه تأمین مالی امکان تغییر روش‌های آبیاری با بهره‌گیری از تکنولوژی جدید، بالا بردن ضریب مکانیزاسیون و سایر تکنولوژی‌ها می‌گردد.

شارما و تیوارت^۳ (۲۰۱۴) با تأکید بر خدمات مالی پایدار در روستاها با استفاده از سازه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به بررسی نقش سازمان‌های غیردولتی در ارائه خدمات مالی روستایی در کشورهای در حال توسعه پرداخته

1- Sathiabama

2- Khander

3 - Sharma and Tewart

است. سرنیواسا و پریادارشینی^۱ (۲۰۱۳) بر ناتوانی مؤسسات اعتباری رسمی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار روستایی می‌پردازد و بر ضرورت اتخاذ رویکرد تعاونی‌های اعتبار روستایی به‌عنوان یک رویکرد تکمیلی جهت دستیابی به اهداف توسعه تأکید می‌نماید. مانهومان و میشر^۲ (۲۰۱۳) فقر را یکی از بزرگترین چالش کشورهای در حال توسعه اعلام کرده‌اند و ناشی از نرخ بالای بیکاری در روستاها است. وی بر نقش سازمان‌های غیردولتی در ارائه خدمات مالی خرد به روستائیان و تسهیل در دستیابی به توسعه پایدار روستایی از طریق ظرفیت‌سازی و قدرت‌دهی اقتصادی و اجتماعی تأکید دارد. چارلز وایت^۳ (۲۰۰۵) در مطالعه موردی در کشور غنا با عنوان ارزیابی مؤسسات اعتباری و نقش آن‌ها در توسعه پایدار روستایی در مقایسه با نقش سایر مؤسسات، نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد اگرچه بانک‌های تجاری در مقایسه با سایر مؤسسات، اعتبار بیشتری را به روستائیان پرداخت کرده ولی نتوانسته‌اند کمک زیادی در توسعه روستایی و حل مشکلات روستائیان نمایند و حتی در بعضی مواقع مانع تولید آن‌ها بوده‌اند به نظر می‌رسد بانک توسعه کشاورزی که به‌منظور ارائه وام به کشاورزان خرده‌پا تأسیس شده‌اند کمک چندانی در حل مشکل مالی کشاورزان نکرده و با وجود اینکه ۹۷٪ عرضه کل مواد غذایی در کشور غنا توسط کشاورزان خرده‌پا تولید می‌گردد، تنها ۲۳٪ از وام‌های اعطایی بانک توسعه کشاورزی به این کشاورزان تعلق گرفته است. هدف کلی از انجام تحقیق بررسی نقش واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی در توسعه پایدار روستایی است. اهداف اختصاصی این تحقیق شامل رتبه‌بندی واحدهای اعتباری بر اساس دستیابی به توسعه پایدار بر اساس اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و شناسایی عوامل مؤثر بر آن است.

توسعه و توسعه پایدار روستایی

در یک مرور کلی، وقتی روند تحولات توسعه روستایی بررسی می‌شود، مسیر تحولات از یک مبدأ به سمت یک مقصد در حال گذار بوده و شاخص‌های متفاوتی در این مسیر دیده می‌شود. هدف اصلی انگاره‌های سنتی توسعه روستایی اقتصاد - محور^۴ بوده و توسعه به معنای حصول رشد اقتصادی به هر قیمتی بود و در مقابل در انگاره‌های جدید که انسان محور^۵ نام گرفته است که هدف رشد کیفی با توجه به اهداف جدید محیط زیست و عدالت اجتماعی می‌باشد. این موضوع از طریق تشکل‌های مردمی با تأکید بر تواناسازی مردم و استفاده از فن‌آوری مناسب و محلی و تأکید جدی و روزافزون بر مقوله عدالت اجتماعی و فقرزدایی انجام می‌شود (عمادی، ۱۳۹۰). بطور کلی توسعه پایدار روستایی تحولات مستمر و همه‌جانبه‌ای است که در چارچوب آن ظرفیت‌ها و توانایی‌های اجتماعات روستایی در جهت رفع نیازهای مادی و معنوی و مشارکت مؤثر در فرایندها شکل دهند نظام سکونت محلی از ابعاد زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و نهادی رشد و تعالی می‌یابد و بر سه اصل توانمندسازی، ظرفیت‌سازی، امنیت اکولوژیک - امنیت اجتماعی و امنیت اقتصادی استوار است (مؤسسه توسعه روستایی ایران، ۱۳۹۲).

1 - Srinivasa Rao and priyadarshini

2- Manmohan and Mishra

3 - Charles and White

4 -Eco-Centric

5 -Homo-Centric

بالاز و همکاران^۱ (۲۰۱۰) معتقدند بکارگیری رهیافت‌های جدید در توسعه روستایی به ایجاد تغییرات اساسی در محیط روستایی و بالا بردن آستانه تحمل آن‌ها نظر دارد. در دهه‌های اخیر روابط سازنده‌ای بین پایداری، حفظ محیط-زیست و کشاورزی چند منظوره بوجود آمده است، برای این هدف آموزش و ترویج، ارائه اعتبارات و تأمین مالی و مدیریت صحیح آن مطرح است. سای و همکاران^۲ (۲۰۱۰) توسعه پایدار روستایی فرایند اداره مناطق روستایی به طریقی است که نیازهای نسل جاری را برآورده سازد، بدون اینکه توانایی نسل‌های آینده را به‌منظور برآورده ساختن نیازهای آن به خطر اندازد. روابط متقابل محیط و جامعه حفظ شده، به‌طوری‌که عوامل اقتصادی، اجتماعی و محیطی همراه با ژرف اندیشی خاص به ایجاد الگوهای رفتاری سازمان یافته منجر می‌شود، به گونه‌ای که نیازهای نسل کنونی روستایی بدون آسیب رساندن به منابع طبیعی که حیات نسل‌های آینده به آن وابسته است، تأمین شود و آیندگان نیز مد نظر باشند، در این نوع توسعه سیستم‌های حمایتی محیطی را مد نظر قرار می‌دهد و همبستگی میان جامعه و محیط را از یاد نمی‌برد.

در دهه ۱۹۷۰ برای اولین بار موضوعات مرتبط با محیط‌زیست در کنار توسعه اقتصادی و اجتماعی مطرح گردید. بدین ترتیب جنبه‌های مختلف توسعه اعم از اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و محیطی در تعامل با یکدیگر توسعه همه جانبه را معنا می‌بخشد. با آغاز دهه ۱۹۸۰ اجرای سیاست‌های تعدیل اقتصادی در عرضه اقتصاد کشورهای در حال توسعه، آسیب پذیری و گسترش نابرابری‌ها به‌ویژه در مناطق روستایی تشدید نمود. به‌منظور کاهش آثار نامطلوب سیاست‌های تعدیل اقتصادی و نیز کاهش فقر در مناطق روستایی توجه مجدد به مفهوم توسعه استراتژی جدید را برای توسعه روستایی الزامی می‌نمود. استراتژی جدید توسعه روستایی با عنایت به چالش‌های جهانی، سیاست‌های منطقه‌ای و تجربیات حاصل از چهار دهه برنامه‌ریزی روستایی در کشورهای در حال توسعه با رسالت کاهش فقر روستایی و اهداف استراتژیک حمایت از فقرا و نهادهای روستایی، تسهیل فرایند رشد اقتصادی روستاها از طریق حذف موانع، دسترسی بهینه به منابع طبیعی و دارایی‌های تولیدی و نیز کاهش آسیب‌پذیری به فقرا به اجرا گذاشته شده است (عینالی، ۱۳۹۱).

در بیانیه‌ی هزاره سوم سازمان ملل متحد^۳ در سال ۲۰۰۰ که با هدف کاهش فقر، ارتقای عظمت انسانی، برابری عدالت، دستیابی به صلح و پایداری محیطی است، سیاست‌های عمومی توسعه روستایی برای بالا بردن توان اقتصادی فقرا و رهایی آن‌ها از تله محرومیت به شرح زیر بیان شده است:

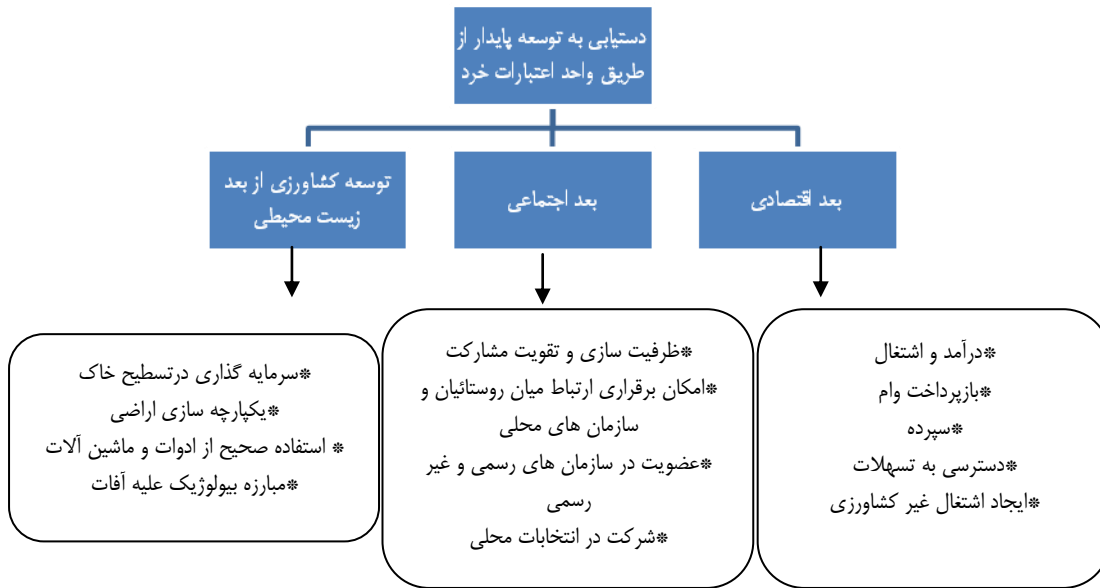
- ۱ - افزایش سطح کارایی و برابری
- ۲ - تسهیل دسترسی فقرا به زمین، اعتبارات و مهارت‌ها
- ۳ - افزایش بهره‌وری و تنوع بخشی به فعالیت‌های کشاورزان خرد از طریق اعتبارات خرد
- ۴ - تأسیس و ارتقای توان صنایع کاربر^۴ و سرمایه‌گذاری خرد و متوسط مقیاس^۱

1- Balazs and podmaniczky

2- Sai et al

3 - UNDP (2002)

4- Labour- Intensive

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

مواد و روش ها

روش تحقیق مورد استفاده در مطالعه حاضر، در دو بعد کمی و کیفی صورت گرفته و در بعد کمی، نوع تحقیق کاربردی بوده و به روش همبستگی- توصیفی انجام گرفته است، در بعد کیفی، روش تحقیق از نوع اکتشافی (محور اصلی تحقیق) بوده و از روش مطالعه موردی^۲ و تکنیک ارزیابی سریع روستایی^۳ استفاده شده است.

جمع آوری اطلاعات با بهره گیری از روش های مطالعات کتابخانه ای، مصاحبه با کارشناسان و اعضاء صندوق ها است. برای ارزیابی عملکرد واحدهای اعتباری شرکت های تعاونی روستایی یک دوره سه ساله منتهی به سال ۱۳۹۲ بر اساس نظر کارشناسان انتخاب و بررسی شد. متغیر کلیدی مورد مصاحبه شامل درآمد و اشتغال، بازپرداخت وام، میزان سپرده، دسترسی به تسهیلات، میزان موفقیت صندوق ها در اشتغال زایی و تقویت و توسعه مشاغل، ایجاد اشتغال غیر کشاورزی، ظرفیت سازی و تقویت مشارکت از طریق میزان علاقمندی به شرکت در جلسات مربوط به واحد اعتباری و مجمع تعاونی، نقش واحد اعتباری در برقراری ارتباط میان روستائیان و سازمان های محلی، عضویت در سازمان های رسمی و غیررسمی در سطح محلی، شیوه مصرف وامها (سرمایه گذاری در تسطیح خاک، یکپارچه سازی اراضی، استفاده صحیح از ادوات و ماشین آلات، مبارزه بیولوژیک علیه آفات و یا استفاده در زمینه شغلی غیر کشاورزی) بوده است.

1- Micro and Medium -Size

2- Case study

3 - RRA

تحلیل و اولویت‌بندی واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی بر ... ۴۰۳

جدول ۱. اطلاعات آماری واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی (سال ۱۳۹۲)

ردیف	نام واحد اعتباری	نام شهرستان	منابع جمع‌آوری شده		مصارف
			تعداد سپرده گذار	مبلغ (میلیون ریال)	
۱	تجلی سبز	فلورجان	۱۰	۴	۳۵
۲	نهاد	فلورجان	۲۲۶	۱۳۴	۸۱۵
۳	توحید	مبارکه	۲۱۰۰	۶۰۴۶	۹۸۱
۴	قلعه موسی	تیران و کرون	۵۲۶	۱۶۳۷	۱۴۴۵
۵	کوبر	آران و بیدگل	۱۷	۶۱۰۰	۵۳۳۵
۶	چاپی	آران و بیدگل	۱۶۸	۷۷	.
۷	امیرکبیر	آران و بیدگل	۵۵	۶۱۵	۵۵۰
۸	امیرکبیر	کاشان	۳۵۰	۵۲۳	۵۷۶
۹	بوعلی	کاشان	۳۳۸	۳۲۴	۹۰
۱۰	بابا افضل	کاشان	۳۴۶	۱۷۱	۵۵۸
۱۱	کمال‌الملک	کاشان	۲۵۵	۶۳۱	۲۱۰
۱۲	نورآیین	اصفهان	۲۱۰۹	۵۶۲۱	۴۳۸۹
۱۳	جیلان آباد	اصفهان	۱۰۰۳	۱۵۹	۵
۱۴	اصغرآباد	اصفهان	۲۳۵۷	۲۱۴۷۲	۲۳۳۱۳
۱۵	اتحاد	اصفهان	۲۸۹	۱۸۳۶	۲۹۳
۱۶	وحدت	گلپایگان	۵۵۰	۵۲۰	۲۹۴
۱۷	فریدون	فریدن	۱۹۲	۷۳	۵۲
۱۸	کوشش	فریدن	۱۳۷	۵۱	۳۱
۱۹	وحدت	نطنز	۵۲۵	۸۷۶	۷۹۰
۲۰	کرکس	نطنز	۱۰۰	۱۱۷	۱۱۰
۲۱	زنان	نطنز	۵۸	۳۳	۳۱
۲۲	خضرا کشت	شاهین شهر	۲۲۷۹	۲۴۲۷۳	۳۷۰۰۰
۲۳	آزادی	شاهین شهر	۱۲۸۶	۳۱۲۱۰	۲۹۵۰۰
۲۴	شاهد	شاهین شهر	۸۴	۶۸	۳۵
۲۵	آشیان	شاهین شهر	۵۰۹	۱۵۸	۵۶
۲۶	زنان	شاهین شهر	۶۸	۸۳	۷۰
۲۷	شهید رجایی	نجف‌آباد	۶۹۱	۳۶۳۹	۱۱۰۰
۲۸	قدس	نجف‌آباد	۷۰۶	۴۳۱	۲۵۶
۲۹	ولیعصر	نجف‌آباد	۱۵۰۷	۳۱۰۱۶	۲۴۱۴۰
۳۰	دهق	نجف‌آباد	۳۴۹۰	۴۱۹۸۵	۲۵۲۰۰
۳۱	فجر علویچه	نجف‌آباد	۷۱۰	۳۶۰۰	۱۹۰۰
۳۲	جوزدان	نجف‌آباد	۳۹۰	۱۱۵۶	۶۹۰
۳۳	اشن	نجف‌آباد	۷۴۷	۳۶۸۶	۱۶۵۰
۳۴	زنان قمبوان	شهرضا	۹۵	۳۶	.

مأخذ: واحد آمار سازمان تعاون روستایی

و تکمیل پرسشنامه اعضاء شامل زمینه مصرف وام‌ها، شیوه مصرف وام‌ها، مشکلات صندوق‌ها، وضعیت عملکردی صندوق‌ها، نظر خانواده‌ها در مورد صندوق‌ها، عوامل مؤثر بر اثرگذاری صندوق‌ها بر اشتغال، صورت پذیرفته است. جامعه آماری تحقیق شامل ۳۴ واحد اعتباری خرد وابسته به شرکت‌های تعاونی روستایی ۱۲ شهرستان استان اصفهان به شرح جدول ۱ به دست آمده است. داده‌های مورد نیاز در دو بخش کارشناسان و اعضا صندوق‌ها (سپرده‌گذاران) بوده است که از جامعه آماری کارکنان صندوق‌ها با توجه به تعداد کم (۴۲ نفر) سرشماری^۱ صورت گرفته و مصاحبه‌های اکتشافی عمیق با آن‌ها انجام پذیرفته است. در جامعه آماری اعضا به دلیل برخورداری از حجم بالا (۲۴۲۸۳ نفر)، اقدام به نمونه‌گیری به روش در دسترس و حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۱۹۵ نفر از اعضا به دست آمد پرسشنامه مربوطه در دو بخش تنظیم گردید. بخش اول در رابطه با ویژگی‌های فردی پاسخگویان بوده و در بخش دوم هر یک از ابعاد توانمندی (اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی) در قالب طیف لیکرت طراحی شد.

در تحقیق حاضر از تحلیل عاملی استفاده گردید. این روش به بررسی همبستگی درونی تعداد زیادی از متغیرها می‌پردازد و در نهایت آن‌ها را در قالب عامل‌های عمومی محدودی دسته‌بندی کرده و تبیین می‌کند. از جمله‌ی این راه‌ها استفاده از آماره‌ای به نام KMO^۲ است که مقدار آن همواره بین ۰ و ۱ در نوسان است. در صورتی که مقدار KMO کمتر از ۰/۵۰ باشد، داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب نخواهند بود و اگر مقدار آن بین ۰/۵۰ تا ۰/۶۹ باشد می‌توان با احتیاط بیشتر به تحلیل عاملی پرداخت؛ اما در صورتی که مقدار آن بزرگتر از ۰/۷۰ باشد همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب خواهند بود.

جدول ۲. محاسبه میزان KMO مفاهیم بکار رفته در تحقیق

ابعاد	مفاهیم	KMO	Bartlett	Sig
اقتصادی	معیارهای اقتصادی	۰/۸۲۵	۵۰۷/۷۵۷	۰/۰۰
اجتماعی	ظرفیت‌سازی و تقویت مشارکت	۰/۷۵۶	۳۳۸/۹۵۳	۰/۰۰
زیست‌محیطی	استفاده از روش‌های کشاورزی حفاظتی	۰/۷۰۲	۱۷۲/۱۹۰	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همانطور که در جدول مشاهده می‌شود مقدار K.M.O بدست آمده بالای ۷۰٪ بوده که مبین کفایت حجم نمونه جهت بهره‌گیری از تکنیک تحلیل عاملی است و میزان آزمون کرویت بارتلت^۳ در سطح خطای یک درصد معنی‌دار بوده که می‌توان گفت همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب است.

برای تعیین پایایی یا قابلیت اعتماد^۴ پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید، بدین صورت که ۴۶ نفر از سپرده‌گذاران که خارج از نمونه آماری بودند، انتخاب شدند. قابلیت اعتماد بخش‌های مختلف پرسشنامه از طریق آلفای

1 - Census

2- Kaiser – Meyer olkin

3- Bartlett

4- Reliability

کروناخ در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. ضریب آلفای کروناخ برای هر یک از بخش‌های پرسشنامه

گویه‌های مرتبط	تعداد سوالات	آلفای کروناخ
بعد اقتصادی	۱۶	۰/۸۲
بعد اجتماعی	۱۴	۰/۷۶
بعد زیست محیطی	۱۲	۰/۷۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همانطور که در جدول ۳ آمده است، ضریب آلفای کروناخ دارای مقادیر نسبتاً بالایی بوده و در سطح قابل قبولی (بالای ۰/۷) قرار دارد. به‌منظور بررسی روایی محتوایی^۱ پرسشنامه، تعدادی از آن در اختیار اعضای هیأت علمی دانشگاه اصفهان و کارشناسان اعتبارات سازمان تعاون روستایی قرار گرفت. سپس توصیه‌ها و پیشنهادهای آن‌ها جهت رفع نواقص ابزار تحقیق بکار گرفته شد و اصلاحات لازم به عمل آمد. پس از جمع‌آوری داده‌ها، اطلاعات موجود کدگذاری و سپس با استفاده از نرم‌افزار SPSS^{۲۲} مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج و بحث

آمار توصیفی

بر اساس اطلاعات گردآوری شده از پرسشنامه‌ها کلیه واحدهای اعتباری مورد مطالعه در فاصله سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۱ تأسیس شده‌اند. حداکثر زمان عضویت سپرده‌گذاران ۱۰ سال و حداقل آن به کمتر از یک ماه هم می‌رسد. فقط ۴۵ درصد سپرده‌گذاران اعضای شرکت‌های تعاونی روستایی هستند.

جدول ۴. توزیع سنی سپرده‌گذاران

طبقه سنی	فراوانی	درصد نسبی	درصد تجمعی
۲۰-۳۵	۲۰	۱۰/۲۵	۱۰/۲۵
۳۵-۵۰	۸۸	۴۵	۵۵/۲۵
۵۰-۶۵	۶۱	۳۱/۲۵	۸۶/۵
بالای ۶۵ سال	۲۶	۱۳/۵	۱۰۰
جمع	۱۹۵	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

متوسط سنی سپرده‌گذاران ۴۷/۲۵ سال بود. دامنه سن بین ۲۷-۷۴ سال و بیشترین توزیع فراوانی مربوط به طبقه سنی ۳۵-۵۰ بود.

توزیع فراوانی سطح سواد اعضای (سپرده گذاران) واحد اعتباری نشان می‌دهد که ۱۲/۵ درصد از آنان بی‌سواد، ۴۳/۵ درصد دارای تحصیلات ابتدایی با بیشترین توزیع فراوانی، ۲۱/۵ درصد راهنمایی، ۱۶/۵ درصد دبیرستان و تنها ۶ درصد تحصیلات دانشگاهی با کمترین توزیع فراوانی دارند.

جدول ۵. توزیع فراوانی پاسخ گویان بر اساس سطح تحصیلات

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد نسبی	درصد تجمعی
بی‌سواد	۲۴	۱۲/۵	۱۲/۵
ابتدایی	۸۵	۴۳/۵	۵۶
راهنمایی	۴۲	۲۱/۵	۷۷/۵
دبیرستان	۳۲	۱۶/۵	۹۴
دانشگاهی	۱۲	۶	۱۰۰
جمع	۱۹۵	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

آمار استنباطی

شالوده فعالیت در تعاونی‌ها بر اساس اصول تعاون بر مبنای انتخاب جمعی و برابری اعضا در حق انتخاب و شراکت در مالکیت است که بر اساس انگیزه اقتصادی- اجتماعی گرد هم می‌آیند و برای نیل به هدف‌های مشترک تشکیل می‌شوند. اعضا در تعاونی‌های روستایی در قالب واحدهای اعتباری ضمن استفاده از منابع بانک‌ها از منابع مالی یکدیگر بصورت گسترده استفاده می‌کنند. در این تحقیق سعی شده است آثار اعطای اعتبارات خرد در قالب واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی در توسعه پایدار روستایی از ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی بررسی شود.

به‌منظور شاخص‌سازی از بارهای عاملی که در تحلیل عاملی بدست آمده است، استفاده گردید. به‌عنوان مثال در بعد اقتصادی توسط متغیرهایی همچون درآمد و اشتغال، بازپرداخت وام، سپرده، دسترسی به تسهیلات و ایجاد اشتغال غیر بخش کشاورزی سنجیده شده است. هر یک از متغیرها، بار عاملی ویژه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند. در تعیین بعد اقتصادی بار عاملی هر متغیر ضریب امتیازی که اعضای هر صندوق در این بخش کسب نموده‌اند، می‌شود. در نهایت امتیاز مربوط به کلیه متغیرهای بعد اقتصادی که به این ترتیب بدست آمده، با یکدیگر جمع می‌شود و امتیاز اعضای هر صندوق از لحاظ ابعاد مختلف محاسبه می‌گردد.

از تکنیک تاکسونومی عددی^۱، به‌عنوان یکی از روش‌های مورد مطالعه برای طبقه‌بندی و گروه‌بندی، عملکرد واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی بر اساس میزان دستیابی به توسعه پایدار روستایی مورد ارزیابی قرار گرفت. برای ساخت این شاخص با استفاده از زیر مقوله‌هایی مانند ایجاد درآمد و اشتغال، میل به سپرده‌گذاری بر اساس میزان سپرده واحدهای اعتباری، ایجاد اشتغال غیرکشاورزی در بعد اقتصادی و شرکت در جلسات تعاونی و

1 - Numerical Taxonomy

تحلیل و اولویت‌بندی واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی بر ... ۴۰۷

صندوق، شرکت در فعالیت گروهی، عضویت در سازمان‌های رسمی و غیررسمی و شرکت در انتخابات در بعد اجتماعی و سرمایه‌گذاری در تسطیح خاک، یکپارچه‌سازی اراضی، استفاده صحیح از ادوات و ماشین‌آلات و مبارزه بیولوژیک علیه آفات با توجه به وزن‌های مشخص شده در جدول ۶ که با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی به مؤلفه‌های بردار ویژه بدست آمده در میانگین پاسخ اعضا، مدیران و کارکنان واحدهای اعتباری ضرب و ماتریس داده‌ها شامل شرکت‌ها در ستون و شاخص‌ها در سطر تشکیل شد.

جدول ۶. نتایج بارهای عاملی شاخص توسعه پایدار در سه بعد اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیک

شاخص‌ها	متغیرها	بارهای عاملی	درصد واریانس تبیین شده
بعد اقتصادی	درآمد و اشتغال	۰/۷۵	۱۵
	سپرده	۰/۶۷	۱۲/۳
	دسترسی به تسهیلات	۰/۵۱	۱۱/۵
	ایجاد اشتغال غیر کشاورزی	۰/۴۱	۵/۳
	شرکت در جلسات تعاونی و صندوق	۰/۷۸	۷/۱۳
بعد اجتماعی	شرکت در فعالیت گروهی	۰/۶۱	۶/۸
	عضویت در سازمان‌های رسمی و غیررسمی	۰/۵۸	۵/۱۱
کشاورزی از بعد زیست محیطی	شرکت در انتخابات محلی	۰/۵۱	۶/۸
	سرمایه‌گذاری در تسطیح خاک	۰/۳۵	۴/۵۵
	یکپارچه‌سازی اراضی	۰/۳۹	۶/۹۱
	استفاده صحیح از ادوات و ماشین‌آلات	۰/۳۱	۵/۹
	مبارزه بیولوژیک علیه آفات	۰/۳۰	۴/۸

مأخذ: یافته‌های تحقیق

پس از تشکیل ماتریس داده‌ها با توجه به اینکه شاخص‌های مختلف ممکن است دارای مقیاس‌های متفاوت باشند، لذا لازم است شاخص‌های مورد فارغ از مقیاس شوند و عدم تجانس شاخص‌ها از بین برود. برای این کار از روش استاندارد کردن Z استفاده شد که با تبدیل شاخص‌های اصلی به شاخص‌های استاندارد شده میانگین کلیه شاخص‌ها برابر صفر و انحراف معیار آن‌ها یک است. پس از محاسبه ماتریس استاندارد فاصله هر شرکت از شرکت دیگر بر مبنای مجموع شاخص‌های بکار رفته محاسبه گردید. فاصله مرکب هر شرکت از شرکت ایده‌آل محاسبه گردید. بزرگترین عدد در هر یک از ستون‌های ماتریس استاندارد به‌عنوان مقدار ایده‌آل انتخاب گردید و فاصله مرکب هر شرکت از شرکت ایده‌آل محاسبه و ارزیابی انجام گرفت که نتایج در جدول زیر آمده است.

محاسبه میزان دستیابی شرکت‌ها به توسعه پایدار

میزان دستیابی هر یک از شرکت‌ها به توسعه پایدار به صورت زیر محاسبه شد (صادقی و محمدزاده، ۲۰۱۳)

الف) دستیابی به توسعه پایدار در حد نامطلوب برآورد می‌گردد اگر:

$$S < (\text{Mean} - S.D)$$

(۱)

(ب) دستیابی به توسعه پایدار در حد متوسط برآورد می‌گردد اگر:

جدول ۷. واحد اعتبارات خرد از بعد اقتصادی- اجتماعی و زیست محیطی

رتبه	امتیاز	نام واحد اعتباری	رتبه	امتیاز	نام واحد اعتباری
۱۸	۲۵/۹	وحدت گلپایگان	۱	۷۲/۷	دهق نجف‌آباد
۱۹	۲۵	رجایی نجف‌آباد	۲	۷۱/۶	خضرا کشت برخوار
۲۰	۲۴/۸	چاپی آران و بیدگل	۳	۷۱/۵	آزادی شاهین شهر
۲۱	۲۲/۳	کمال الملک کاشان	۴	۶۳/۶	نورآیین اصفهان
۲۲	۲۱/۹	کرکس نطنز	۵	۵۶/۱	کوبر آران و بیدگل
۲۳	۲۱/۲	زنان نطنز	۶	۵۲/۵	اصغرآباد خمینی شهر
۲۴	۱۷/۱	کوشش فریدن	۷	۴۶/۲	فجر علویچه
۲۵	۱۶/۱	زنان قمبوان	۸	۴۵/۸	ولیعصر نجف‌آباد
۲۶	۱۵/۴	فریدون	۹	۳۹/۲	توحید مبارکه
۲۷	۱۴/۸	نهال	۱۰	۳۷/۷	بوعلی کاشان
۲۸	۱۲	زنان اذان	۱۱	۳۴/۲	اشن نجف‌آباد
۲۹	۱۱/۶	خیام	۱۲	۳۳/۲	جوزدان نجف‌آباد
۳۰	۹/۶	کوبر	۱۳	۲۹	اتحاد اصفهان
۳۱	۸/۶	قلعه موسی خان	۱۴	۲۸/۶	قدس نجف‌آباد
۳۲	۸	زنان فلاورجان	۱۵	۲۷/۶	امیر کبیر کاشان
۳۳	۷/۶	شاهد	۱۶	۲۷/۴	امیر کبیر آران
۳۴	۲/۸	بابا افضل	۱۷	۲۵/۹	وحدت نطنز

مأخذ: یافته‌های تحقیق

$$(\text{Mean}-\text{S.D}) < \text{S} < \text{Mean}$$

(۲)

(ج) دستیابی به توسعه پایدار در حد مطلوب برآورد می‌گردد اگر:

$$\text{Mean} < \text{S} < (\text{Mean}+\text{S.D})$$

(۳)

(د) دستیابی به توسعه پایدار در حد بسیار مطلوب برآورد می‌گردد اگر:

$$\text{S} > (\text{Mean}+\text{S.D})$$

(۴)

با توجه به اطلاعات جدول ۷ و فرمول‌های فوق (پس از محاسبه میانگین، انحراف معیار و استفاده از اعداد جدول (۷) عملکرد واحدهای اعتباری شرکت‌ها در دستیابی به توسعه پایدار با میانگین ۳۰/۲۲ و انحراف معیار ۱۹/۵۷ گویای این مطلب است که عملکرد حدود ۱۴/۷ درصد از واحدهای اعتباری در دستیابی به توسعه پایدار در حد کم (بابا افضل، شاهد، زنان فلاورجان، قلعه موسی خان، کویر) ۵۰ درصد در حد متوسط (خیام، زنان اذان، نهال، فریدون، زنان قمبوان، کوشش، زنان نطنز، کرکس، کمال الملک، چاپی، رجایی، وحدت گلپایگان، وحدت نطنز، امیر کبیر آران، امیر کبیر

تحلیل و اولویت‌بندی واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی بر ... ۴۰۹

کاشان، قدس و اتحاد اصفهان)، ۱۷/۶ درصد در حد زیاد (جوزدان نجف‌آباد، اشن نجف‌آباد، بوعلی، توحید، ولیعصر، فجر) و ۱۷/۷ درصد در حد بسیار زیاد (اصغرآباد، کویر آران و بیدگل، نورآیین، آزادی، خضرا کشت و دهق) ارزیابی شده‌اند.

نتایج تحلیل واریانس یک طرفه مربوط به میزان دستیابی به توسعه پایدار روستایی و سطح تحصیلات مدیران و سپرده‌گذاران واحدهای اعتباری نشان می‌دهد همان‌طور که در جدول ۷ نشان داده شده است با اطمینان ۹۵ درصد واحدهایی که مدیران و سپرده‌گذاران آن‌ها از سطح سواد بالایی برخوردار بوده‌اند در دستیابی به توسعه پایدار موفق‌ترند.

جدول ۸. تحلیل واریانس تفاوت بین سطح سواد مدیران و سپرده‌گذاران در دستیابی به توسعه پایدار

آزمون‌ها گروه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	Sig
بین گروهی	۱۲۸۷۷/۸	۴	۳۲۱۹/۴۵		
درون گروه	۱۹۹۹۸۴/۸۵	۱۹۰	۱۰۲۵/۵۵	۳/۱۳	۰/۰۰۵
کل	۲۷۸۶۲/۶۵	۱۹۴	-		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

یافته‌ها نشان می‌دهد بین میزان دستیابی به توسعه پایدار روستایی و سابقه تشکیل واحدهای اعتباری در شرکت‌ها اختلاف معنی‌داری از نظر آماری در سطح ۹۵ درصد اطمینان وجود ندارد.

جدول ۹- تحلیل دستیابی به توسعه پایدار روستایی و سابقه فعالیت واحد اعتباری

سابقه عضویت	میانگین	t	Sig
تا ۵ سال سابقه فعالیت	۱۴۷/۲۵	۴/۰۵	۰/۰۰۵
بیش از ۵ سال سابقه فعالیت	۱۵۳/۲		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

اطلاعات گردآوری شده نشان می‌دهد واحدهای اعتباری که رقم سپرده نسبتاً بالایی نسبت به سایر واحدهای اعتباری دارند اکثریت سپرده‌گذاران به فعالیت‌های غیرکشاورزی اشتغال داشته یا کشاورزی برای آن‌ها به‌عنوان فعالیت جنبی محسوب می‌گردد. جهت ارزیابی آثار اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی واحدهای اعتباری مورد مطالعه از روش پانل گذشته‌نگر استفاده شده است. تغییرات صورت گرفته قبل و بعد از تأسیس واحدهای اعتباری از طریق آزمون مک‌نمار و ویلکاکسون مورد مطالعه قرار گرفت. با توجه به این‌که شکل غالب فعالیت‌های اقتصادی مناطق روستایی با بهره‌برداری از منابع آب و خاک مرتبط است لذا بعد زیست محیطی فقط از جنبه مسائل مرتبط با کشاورزی به موضوع پرداخته شده است. بررسی یافته‌ها نشان می‌دهد که پرداخت اعتبارات در مواردی از قبیل سرمایه‌گذاری در تسطیح و یکپارچه‌سازی اراضی آبی با استفاده از دستگاه‌های تسطیح لیزری و کشاورزی بدون شخم^۱ و سرمایه‌گذاری

در طرح‌های آبیاری بارانی تفاوت معنی‌داری داشته و موفق بوده است ولی در استفاده به موقع از ماشین‌آلات در عملیات کشاورزی و مبارزه بیولوژیک تفاوت معنی‌داری نداشته و نتوانسته است موفقیت چندانی بدست آورد. شایان ذکر است نقش واحد اعتباری بر ابعاد توسعه پایدار روستایی در چهار سطح کاملاً مناسب، مناسب، نامناسب، نامناسب و نامناسب سنجیده شده است و با علامت (*) میزان این تأثیر برای هر مؤلفه مشخص شده است.

جدول ۱۰. نقش واحدهای اعتباری در بعد زیست محیطی توسعه پایدار روستایی

مؤلفه مورد مطالعه	سطح معناداری	کاملاً مناسب	مناسب	تا حدودی مناسب	نامناسب
سرمایه‌گذاری در آبیاری نوین	۰/۰۲	*	-	-	-
یکپارچه‌سازی اراضی	۰/۰۲	*	-	-	-
استفاده از ادوات و ماشین‌آلات	۰/۱۸	-	-	*	-
مبارزه بیولوژیک علیه آفات	۰/۱۵	-	-	*	-

مأخذ: یافته‌های تحقیق

ایجاد درآمد، افزایش درآمد و توسعه زمینه‌های اشتغال از مهم‌ترین چالش‌های توسعه روستایی است که بخشی از این رسالت مهم بر عهده اعتبارات خرد است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد افزایش درآمد و اشتغال، بانک‌پذیر نمودن روستائیان و ایجاد حساب سپرده در سطح خطای یک درصد و در مواردی مثل ایجاد اشتغال غیر کشاورزی مرتبط با بخش کشاورزی در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار بوده است.

جدول ۱۱. نقش واحدهای اعتباری در بعد اقتصادی توسعه پایدار روستایی

مؤلفه مورد مطالعه	سطح معناداری	کاملاً مناسب	مناسب	تا حدودی مناسب	نامناسب
درآمد و اشتغال	۰/۰۰	*	-	-	-
بانک‌پذیر نمودن	۰/۰۲	*	-	-	-
دسترسی به تسهیلات	۰/۰۲	-	*	-	-
ایجاد اشتغال غیر کشاورزی	۰/۰۳	-	*	-	-

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۱۲. نقش واحدهای اعتباری در بعد اجتماعی توسعه پایدار روستایی

مؤلفه مورد مطالعه	سطح معناداری	کاملاً مناسب	مناسب	تا حدودی مناسب	نامناسب
شرکت در جلسات تعاونی و صندوق	۰/۰۰	*	*	-	-
شرکت در فعالیت گروهی	۰/۴	-	*	-	-
شرکت در انتخابات محلی	۰/۰۳	-	*	-	-
عضویت در سازمان‌های رسمی و غیررسمی	۰/۰۲	-	-	-	-

مأخذ: یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد پرداخت اعتبارات توانسته است باعث افزایش مشارکت اعضا و سپرده‌گذاران در جلسات تعاونی و صندوق و گسترش مدیریت دسته‌جمعی در اکثر امور روستا شده است و در سطح ۹۵ درصد معنی‌دار شده است. شرکت در فعالیت گروهی، شرکت در انتخابات محلی و عضویت در سازمان‌های رسمی و غیررسمی در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار بوده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

اگرچه شاخص‌های زیادی برای رتبه‌بندی واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی وجود دارد؛ اما در این مطالعه از شاخص‌هایی استفاده شد که با شرایط جامعه مورد مطالعه سازگاری داشته باشد. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های کمی مربوطه نشان می‌دهد که عملکرد حدود ۱۴/۷ درصد از واحدهای اعتباری در دستیابی به توسعه پایدار در حد نامطلوب، ۵۰ درصد در حد متوسط ۱۷/۶ درصد در حد مطلوب و ۱۷/۷ درصد در حد بسیار مطلوب ارزیابی شده‌اند. واحدهای اعتباری دهق، حضراء کشت سین و آزادی به ترتیب رتبه اول تا سوم بدست آورده‌اند. نتایج تحلیل واریانس یک طرفه مربوط به میزان دستیابی به توسعه پایدار روستایی و سطح تحصیلات مدیران و سپرده‌گذاران واحدهای اعتباری نشان می‌دهد با در سطح خطای ۵ درصد و اطمینان ۹۵ درصد واحدهایی که مدیران و سپرده‌گذاران آن‌ها از سطح سواد بالایی برخوردار بوده‌اند در دستیابی به توسعه پایدار موفق‌ترند که یافته‌ها در تحقیق زرافشانی و همکاران (۱۳۹۱) حاکی از تأثیر تحصیلات بر موفقیت واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی در دستیابی به اهداف است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد بین میزان دستیابی به توسعه پایدار روستایی و سابقه تشکیل واحدهای اعتباری در شرکت‌ها اختلاف معنی‌داری وجود ندارد.

یافته‌ها حاکی از آن است که واحدهای اعتباری از طریق ایجاد درآمد و اشتغال، بانک‌پذیر نمودن روستائیان، دسترسی به تسهیلات و ایجاد اشتغال غیر کشاورزی نقش مهمی در ارتقای توانمندی‌های اقتصادی اعضا دارند که با یافته‌های انصاری (۱۳۸۱) و خاندنر (۱۹۹۸) همسو می‌باشد.

بر اساس نتایج تحقیقات انصاری (۱۳۸۱) واحد اعتباری شرکت تعاونی شباهنگ شهریار در تغییر روش‌های سنتی آبیاری به روش‌های نوین، بالا بردن ضریب مکانیزاسیون نقش مهمی دارند همچنین افتخاری (۱۳۹۲) اعتبارات خرد را در توسعه کشاورزی در مناطق روستایی مؤثر می‌داند. ولی بررسی یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که پرداخت اعتبارات در مواردی از قبیل سرمایه‌گذاری در تسطیح و یکپارچه‌سازی اراضی آبی با استفاده از دستگاه‌های تسطیح لیزری و اجرای عملیات بی‌خاک‌ورزی^۱ و سرمایه‌گذاری در طرح‌های آبیاری بارانی تفاوت معنی‌داری داشته و موفق بوده است؛ ولی در استفاده به موقع از ماشین‌آلات در عملیات کشاورزی و مبارزه بیولوژیک تفاوت معنی‌داری نداشته و نتوانسته است موفقیت‌چندانی بدست آورد. این واحدها در بعد زیست محیطی که کلاً با مؤلفه‌های کشاورزی پایدار از قبیل سرمایه‌گذاری در آبیاری نوین، یکپارچه‌سازی اراضی، استفاده از ادوات و ماشین‌آلات و مبارزه بیولوژیک علیه آفات سنجیده شد نسبت به ابعاد اقتصادی و اجتماعی از موفقیت‌چندانی برخوردار نبوده‌اند که عمده‌ترین دلیل

1- no tillage

این موضوع این است که اکثریت سپرده‌گذاران به فعالیت‌های غیر کشاورزی اشتغال داشته یا کشاورزی برای آن‌ها به‌عنوان کار جنبی و دوم محسوب می‌گردد و بعضاً کشاورزان به علت خشکسالی‌های پی‌درپی از سطح درآمدی پایینی برخوردار بوده و توانایی سپرده‌گذاری در واحدها و دریافت وام را ندارند.

یافته‌ها حاکی از آن است که واحدهای اعتباری نقش به‌سزایی در ارتقای توانمندی‌های اجتماعی اعضا از طریق شرکت در جلسات تعاونی و صندوق، شرکت در فعالیت گروهی، شرکت در انتخابات محلی و عضویت در سازمان‌های رسمی و غیررسمی داشته‌اند که با نتایج تحقیق مانه‌ومان و میسرا^۱ (۲۰۱۳) همسو می‌باشد.

از سوی دیگر اکثر سپرده‌گذاران عضو شرکت نبوده که برخلاف آیین‌نامه واحدها و اساسنامه شرکت‌های تعاونی روستایی است چون طبق تبصره ۷ ماده ۵ اساسنامه شرکت می‌تواند خدمات اعتباری فقط به اعضا ارائه دهد. واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی می‌تواند سیاست مناسبی برای ایجاد اشتغال و درآمد در مناطق روستایی باشد و با بهره‌برداری بهینه از توانمندی‌های مالی سپرده‌گذاران زمینه را برای استفاده از فرصت‌های استفاده‌نشده فراهم سازد که ضمن ارائه پاسخ مناسب به چالش‌های اصلی در توسعه پایدار روستایی (اشتغال و درآمد) زمینه برای تبادل آراء و افکار در جهت ایجاد تحول در شیوه‌های مدیریت منابع و تولید فراهم می‌شود.

با توجه به اینکه واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی هنوز به مرحله بلوغ خود نرسیده‌اند، پیشنهاد می‌شود، به‌منظور پیشبرد اهداف، حمایت مالی در قالب اعطای وام به آنان صورت گیرد.

از آنجایی که سطح تحصیلات مسئولین و کارکنان واحدهای اعتباری نقش بسزایی در دستیابی آن‌ها به توسعه پایدار دارد. انتخاب آن‌ها بر اساس معیارهایی چون تحصیلات و سابقه آن‌ها در مدیریت تعاونی صورت پذیرد.

با توجه به اینکه برخی از صندوق‌ها در سطح کشور از اثربخشی بالایی برخوردارند لذا لازم است سازمان تعاون روستایی به‌عنوان دستگاهی که قانوناً وظیفه نظارت بر این تشکل‌ها را به عهده دارد بصورت سالیانه از نمونه‌های موفق تقدیر و تشویق به عمل آورد تا ضمن ایجاد انگیزه در اعضا و مسئولین موجب رقابت سازنده بین آنان گردد.

مدیران واحدهای اعتباری ترتیبی اتخاذ نمایند تا وام‌ها در راستای اهداف توسعه پایدار روستایی پرداخت و بر مصرف آن نظارت گردد.

بسترسازی فرهنگی به‌منظور جلب مشارکت روستائیان در فعالیت‌های جمعی و گروهی صورت گیرد.

منابع

انصاری، ح. ۱۳۸۱. مطالعه موردی شرکت تعاونی روستایی شباهنگ شهریار. مؤسسه تحقیقات تعاونی دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران. انتشارات ام ابیها. چاپ اول، ۱۲.

بختیاری، ص. ۱۳۹۰. مفاهیم، تعاریف و سابقه اعتبارات خرد با نگاهی به عملکرد بانک کشاورزی. مجموعه مقالات سمینار اعتبارات خرد توسعه روستایی و فقرزدایی. مرکز تحقیقات اقتصادی بانک کشاورزی، ۱۷-۳۹.

حبیبیان نقیبی، م. ۱۳۹۲. قرض الحسنه و راهبردهای توسعه اقتصادی. تهران، معاونت امور اقتصادی، وزارت امور اقتصاد و دارایی، ۳۶.

رکن‌الدین افتخاری، ع. ر.، عینالی، ج. و سجاسی قیداری، ح. ۱۳۹۲. ارزیابی آثار اعتبارات خرد بانکی در توسعه کشاورزی، مطالعه موردی: تعاونی‌های خودجوش روستایی شهرستان خدابنده. اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۵۶: ۷۶-۴۵.

زرافشانی، ک.، علی بیگی، ا. ح. و فقیری، م. ۱۳۹۱. رتبه‌بندی صندوق‌های اعتبارات خرد بر اساس توانمندی زنان روستایی استان کرمانشاه. زن در توسعه و سیاست، ۱۰(۱): ۱۰۵-۱۲۴.

طالب، م. ۱۳۹۳. نگاهی جامعه‌شناسانه به مسائل اعتبارات روستایی در ایران. معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد کشاورزی، ۴۴.

عمادی، م. ح. ۱۳۹۰. نقش اعتبارات خرد در تسریع فرایند توسعه روستایی، مقایسه دو دیدگاه. مجموعه مقالات سمینار اعتبارات خرد توسعه روستایی و فقرزدایی. مرکز تحقیقات اقتصادی بانک کشاورزی، ۲۹۲.

عینالی، ج. ۱۳۹۱. ارزیابی نقش مجتمع‌های خدمات بهزیستی در توسعه و رفاه روستائیان: مطالعه موردی شهرستان خدابنده، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ۳۰-۲۹.

مافی، ف. ۱۳۹۱. اعتبارات خرد (ویژگی‌ها، تجارب، ملاحظات، راهبردها). پژوهشکده تحقیقات استراتژیک گروه پژوهش اقتصادی، گروه فرهنگی انتشارات شادان، ۱۵.

مؤسسه توسعه روستایی ایران. ۱۳۹۲. منشور کنگره توسعه روستایی، همایش توسعه روستایی، چشم اندازه‌ها و چالش‌ها، ۳۸.

مولایی، ح. ۱۳۹۲. اعتبارات خرد در چارچوب بانکداری اسلامی. مجموعه مقالات همایش اعتبارات خرد، توسعه روستایی و فقرزدایی، ناشر مرکز تحقیقات اقتصادی بانک کشاورزی، ۹۷-۷۹.

نجفی، ب. ۱۳۸۲. تأمین مالی خرد، تجربیات جهانی و امکانات توسعه آن در ایران. مجموعه مقالات همایش تأمین مالی کشاورزی: تجربه‌ها و درس‌ها، بانک کشاورزی ایران، ۲۲.

نجفی، ب. و یعقوبی، و. ۱۳۸۲. «تأمین مالی خرد» راهکارهای نوین برای کاهش فقر در جوامع روستایی، دانشگاه شیراز، ۱۸.

Balazs, K. and podmaniczky, L. 2010. Rural Enterprise planning: An Applied Approach to

Address New Challenges, szent Istvan university Hungary.

Charles, D. 2005. Role of Microfinance in Rural and Agricultural Development, United Nations Development programme. N.Y.U.S.A

Khander, S. R. 2010. Fighting poverty with microcredit: Experience in Bangladesh, New York: Oxford University Press.

Ledgrwood, J. 1999. Sustainable banking with the poor, Microfinance hand book, An institutional and financial perspective, World Bank, Washington D.C

Manmohan, M. and Mishra, P. K. 2013. Micro Credit for Sustainable Development: Role of NGOs. *International Journal of management and Social Science*, 2(4):70-73.

Remenyi, J. and Benjameen Quinounes, J. R. 2000. Microfinance and Poverty Alleviation, case studies from Asia and Pacific, Pinter, London.

Sadigi, H. and Mohammadzadeh, G. 2013. Extension professional staffs attitude toward participatory approach of extension activities and rural development . *Journal of International Agriculture and Extension Education*, 9(2): 7- 17

Sai, T., Zhengfei, G. and Songqing, J. 2010. Formal and Informal Credit Markets and Rural Credit Demand in China. Selected Paper Prepared for Presentation at the Agriculture and Applied Economics Association. July, 25-27:39.

Sathiabama, K .2010. Rural Women Empowerment and Entrepreneurship Development, eSS Student papers Sathiabama/ Women Empowerment.

Sharma, R. C. and Tewart, D. D. 2014. Sustainable Financial Services for a Developing Rural Economy: Establishing Needs and Prospects for Growth through Microfinance Institution (MFIs). *Journal of Economics*, 5(3) : 231-237.

Srinivasa, R. and Priyadarshini, Y. J. 2013. Microfinance and Rural Credit: Is it an Alternative Source of Rural Credit. *International Journal of Humanities an Social Science Invention*, 2 (3):28-39.

Ranking of credit units in rural cooperative societies based on the achievement of rural sustainable development in the Isfahan province

Ahmad Tagdisi^{1*} and Sayed Ali Nekoei Naenii²

Received: 29 November, 2015

Accepted: August 6, 2016

DOI: 10.22048/rdsj.2017.16014.1115

Abstract

The phenomenon of inequality between urban and rural households, mainly rural poverty is one of the things that has attracted especial attention to rural development in the world. This study is descriptive- correlational with the overall objective of ranking rural micro-credit courses based on the achievement of sustainable development in rural areas. This this research study was conducted based on confirmatory factor analysis. The population of this study included all of the personnel of credit institutions and the micro-level depositors and the Morgan table and random sampling of depositors (195) were used. Data analysis was performed using SPSS software package. The results show that Dehagh, Khezra Sin and Azadi credit institutions ranks in achieving sustainable development are the first, the second and the third, respectively. The results indicate that the environmental, economic and social dimensions of sustainable development have received very little attention. Moreover, the authorities of these units can play a significant role in directing attention to these issues. Thus, it is recommended that the authorities in charge of these units be selected based on criteria such as education level, age, and belief in cooperatives, and etc.

Keywords: micro credit - Sustainable Rural Development –Rural Cooperative Society

1 - Assistant Professor, Department of Geographical and planning, University of Esfahan

2 - Ph.D student, Department of Geographical and planning and teacher of applied and scientific university of Esfahan

(*-Corresponding author E-mail: Tagdisi@geo.ui.ac.ir)